

БӨЛІМ: ЖАЛПЫ РУБРИКА

Балаларды табиғатпен таныстыру процесін ұйымдастыру

ЖАРИЯЛАНДЫ
23.02.2025СІЛТЕМЕ
<https://bilimger.kz/176160/>**Рахметова Майра Талғатқызы**

Лауазымы: Тәрбиеші

Түркістан облысы, Созақ ауданы

Жұлдыз бөбекжай — балабақшасы

Кіріспе: Балаларды табиғатпен таныстыру – олардың қоршаған ортаны тану, зерттеу және табиғатқа деген жауапкершілігін қалыптастырудың негізгі жолдарының бірі. Табиғат баланың жан-жақты дамуына әсер етіп, олардың дүниетанымын кеңейтеді. Бұл процессте балалардың әрекетін белсендіріп, қызығушылықтарын оятып, олардың зерттеу қабілеттерін дамыту аса маңызды. Осы мақалада табиғатпен таныстыру барысында әрекетті белсендірудің әр аспектісін талдаймыз.

1. Баланың табиғатқа деген қызығушылығын ояту

Баланың табиғатқа деген қызығушылығын ояту табиғатпен таныстырудың бастапқы кезеңі болып табылады. Қызығушылықсыз бала табиғи құбылыстар мен процестерді қабылдап, зерттеу қабілеттерін толық пайдалана алмайды. Қызығушылықты ояту үшін мынадай әдістерді қолдануға болады:

- **Табиғатты бақылау:** Ауа-райын, өсімдіктердің өсуін, жануарлардың тіршілігін күнделікті бақылау балалардың назарын табиғи құбылыстарға аударуға көмектеседі. Бақылау арқылы бала нақты жағдайларды өз көзімен көріп, сезініп, оларды зерттеуге ынталы болады.
- **Табиғатқа экскурсиялар ұйымдастыру:** Табиғат аясындағы серуендер балаларға жаңа әсерлер береді. Олар жан-жануарларды, құстарды, өсімдіктерді өз қолдарымен ұстап, табиғи ортаны тікелей сезінеді. Мысалы, орманға, көлге немесе бақшаға саяхаттар қызықты әсерлер қалдырып, балаларды табиғатқа жақындатады.
- **Табиғи құбылыстарды зерттеу тәжірибелері:** Балаларға өсімдіктерді

отырғызу, су құйып өсіру немесе ауа-райын өлшеу секілді қарапайым тәжірибелерді жүргізуге мүмкіндік беру арқылы олардың табиғат туралы танымын кеңейтуге болады.

2. Балалардың зерттеу әрекеттерін ұйымдастыру

Табиғатпен таныстыруда зерттеу әрекеттері баланың белсенділігін арттырып, оның танымдық қабілеттерін дамытады. Балалар өздері зерттеп, бақылау арқылы табиғат заңдылықтарын түсінеді және өздерінің айналадағы әлемге деген қызығушылығын арттырады. Балаларды зерттеуге тарту үшін мынадай әдістерді қолдануға болады:

- **Жеке зерттеу тапсырмалары:** Балаларға өсімдік жапырақтарын зерттеп, олардың құрылымын сипаттау, жәндіктердің тіршілігін бақылау секілді жекелеген тапсырмалар беру олардың жеке қызығушылығын оятады. Жеке зерттеулер арқылы бала жауапкершілікті сезініп, өз бетімен шешім қабылдауды үйренеді.
- **Топтық және жұптық жұмыс:** Балалар бір-бірімен жұптаса отырып, зерттеу әрекеттерін ұйымдастырады. Бұл олардың ұжымдық жұмыс жасау қабілеттерін арттырады, топтық тәжірибелерде бір-бірімен пікір алмасып, білімдерін толықтырады. Мысалы, топ болып ағаш отырғызу немесе бақшадағы өсімдіктерді суару жұмыстары балалардың бір-біріне деген сенімін нығайтады.
- **Табиғи материалдардан бұйымдар жасау:** Балаларға табиғаттан алынған материалдардан қолөнер жасауды ұйымдастыру олардың шығармашылық қабілеттерін дамытады. Мысалы, жапырақтардан сурет салу, ағаш бұтақтарынан пішіндер жасау балалардың табиғатпен өзара байланысын арттырады.

3. Экологиялық мәдениет қалыптастыру

Экологиялық мәдениет – баланың табиғатқа деген құрметі мен оны қорғау қабілетінің негізі. Балаларға табиғатпен дұрыс қарым-қатынас жасауды үйрету арқылы оларда экологиялық жауапкершілік сезімін қалыптастыру қажет. Экологиялық мәдениетті дамыту үшін келесі тәсілдерді қолдануға болады:

- **Экологиялық тақырыптағы әңгімелер мен ертегілер:** Балаларға табиғатты қорғау, ормандарды сақтау, жануарлар мен құстарға қамқорлық жасау туралы әңгімелер айтып беру олардың экологиялық ойлау қабілетін дамытады. Балалар ертегілер арқылы табиғаттың байлығын сақтаудың маңыздылығын түсінеді.
- **Өсімдіктер мен жануарларға қамқорлық жасау:** Балабақшада балалар өсімдіктерге су құйып, жануарларға қамқорлық жасау арқылы табиғаттың тіршілік иелеріне деген мейірімділікті, жауапкершілікті қалыптастырады.

Мысалы, балалар бақшада өсіп жатқан өсімдіктерге су құйып, топырақтың құнарлығын қадағалауды үйренеді.

- **Қалдықтарды сұрыптау және қайта өңдеу:** Балаларды қалдықтарды сұрыптап, оларды қайта өңдеуге үйрету – экологиялық тәрбие берудің бір жолы. Бұл әрекет олардың қоршаған ортаны қорғау жөніндегі білімін кеңейтеді.

4. Ойындар арқылы белсенділікті арттыру

Ойын баланың негізгі іс-әрекет түрі болғандықтан, табиғатпен таныстыру барысында да ойындарды қолдану баланың белсенділігін арттырады. Ойын арқылы балалар табиғи құбылыстарды тез және жеңіл қабылдайды. Ойындардың тиімділігі келесі әдістер арқылы жүзеге асады:

- **Рөлдік ойындар:** Балалар жануарлар немесе өсімдіктер рөлін ойнап, олардың тіршілік әрекетін таниды. Мысалы, «Жәндіктер әлемі» ойыны арқылы балалар түрлі жәндіктердің тіршілігімен танысып, олардың ерекшеліктерін біледі.
- **Қимыл-қозғалыс ойындары:** Балалар табиғат аясында түрлі қимыл ойындарын ойнап, олардың физикалық белсенділігі артады. «Жасыл бақта» ойынында балалар ағаштар мен гүлдерді суарып, табиғи әрекеттерді тәжірибе арқылы игереді.
- **Экологиялық викториналар:** Табиғат туралы білімдерін бекіту мақсатында викториналар мен сұрақ-жауап ойындарын ұйымдастыру арқылы балалардың логикалық ойлау қабілеттерін дамытуға болады.

5. Көрнекі құралдар мен мультимедиялық технологияларды пайдалану

Табиғатпен таныстыру барысында балаларға ақпаратты көрнекі түрде жеткізу – олардың танымдық қабілеттерін күшейтудің бір жолы. Көрнекі құралдар мен мультимедиялық технологиялар арқылы балалар табиғат құбылыстарын анық көріп, сезіне алады.

- **Видео-сабақтар:** Табиғат құбылыстарын бейнематериалдар арқылы көрсету балалардың қызығушылығын оятып, ақпаратты тез қабылдауына ықпал етеді. Мысалы, ормандағы аңдардың тіршілігін немесе жыл мезгілдерінің ауысуын көрсететін видеолар балалардың танымын кеңейтеді.
- **Суреттер мен плакаттар:** Табиғаттың түрлі құбылыстарын, өсімдіктер мен жануарлардың суреттерін көрсету арқылы балалардың есте сақтау қабілеттері дамиды. Әртүрлі плакаттар табиғат туралы көрнекі түсініктерді қалыптастырады.
- **Интерактивті тақталар:** Балабақшада интерактивті тақталар арқылы балалар

өз бетінше табиғи құбылыстарды зерттей алады. Бұл олардың зерттеу және өз бетімен білім алуға деген ынтасын арттырады.

Қорытынды

Балаларды табиғатпен таныстыру процесі олардың дүниетанымын кеңейтіп қана қоймай, экологиялық мәдениетін, зерттеу дағдыларын, шығармашылық қабілеттерін және ұжымдық жұмыс жасау қабілеттерін дамытуға зор үлес қосады. Белсенді әрекеттер арқылы табиғат туралы білімдерін арттыра отырып, балалар табиғатты қорғауға және оның байлығын сақтауға үйренеді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Жапанова Р. Н., Аширбекова Қ. С. *МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРҒА ЭКОЛОГИЯЛЫҚ ТӘРБИЕ БЕРУ ТӘСІЛДЕРІ – 2018. – №. 3. – С. 90-93.*
2. Ғалиева А. Н., Ахметова Г. Б. *Мектеп жасына дейінгі балаларға экологиялық тәрбие беру жұмысын ұйымдастыру.*
3. *Интернет желісі*

ҚМ АА Күәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.